

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Малюга Л.Ю.,

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник юридичного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДК 349.2: 331.2 (477)

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ
ТА ЕСТОНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Вступ. У 2004 році відбулось розширення Європейського Союзу за рахунок вступу 10 держав Центральної та Східної Європи, в тому числі й країн Прибалтики, що по суті стало визначною подією для усієї східної Європи, адже до цього моменту колишні союзні республіки не набували членства у Європейському співтоваристві. Тоді ж членство в Європейському Союзі одразу здобули три колишні радянських республіки – Латвія, Литва та Естонія. З того моменту кожна із держав набула суттєвого та стрімкого розвитку і на сьогодні є прикладом не лише для України, а й для інших пострадянських держав. Кожна із країн Прибалтики здійснила складні перетворення в економічній, політичній та соціальній сферах та адаптувала національне законодавство до *acquis communautaire*. Особливе місце в адаптації національних законодавств до європейських стандартів посіло удосконалення соціального законодавства, тож на сьогодні країни Прибалтики характеризуються високими соціальними стандартами на належну соціальну захищеність населення.

Через 10 років після вищенаведених подій Україна задекларувала початок повномасштабних реформ у всіх сферах суспільного життя, маючи на меті наближення та подальший вступ до Європейського Союзу у короткостроковій перспективі. Отже, із 2014 року в нашій державі постійно вносяться поступові зміни до національного законодавства у напрямку його зближення із *acquis communautaire*, що є однією із умов входження України до складу Європейського Союзу. У даному контексті важливою сферою є соціальна, оскільки усі країни Європейського Союзу характеризуються високим рівнем соціального забезпечення населення. Україна, згідно із положеннями Конституції України [1], є соціальною та правовою державою, але водночас в Україні соціальна сфера є традиційно однією із найпроблемніших та найдискусійніших, а тому вивчення законодавчого досвіду європейських держав у даній сфері є цілком прийнятним вектором для подальших удосконалень.

Раніше нами було досліджено шляхи імплементації у соціальне законодавство України європейських соціальних стандартів [2], а також специфіку адаптації соціального законодавства України до законодавства ЄС [3]. Тобто нами було здійснено аналіз

концептуальних основ соціального законодавства у країнах ЄС загалом. Вибір Естонії як держави для вивчення досвіду зумовлений тим, що дана держава є однією із тих, яка традиційно надає великі обсяги допомоги Україні, як ресурсні, так і консультаційні. Естонія є тією державою, яка цілком реалізувала ті цілі, які на сьогодні поставлені перед Україною як першочергові. Зв'язки між обома державами вже давно є міцними та взаємовигідними, і Естонія вже неодноразово проявляла сприяння євроінтеграційним цілям України. Досвід Естонії регулярно досліджується вітчизняними науковцями у різних сферах. Окрім того, варто врахувати, що естонське законодавство є адаптованим до *acquis communautaire*, а отже, будь-який законодавчий досвід даної держави є корисним для України, адже по суті розвиток національних законодавств і України, і Естонії розпочинався в один час та на основі ідентичної нормативно-правової бази.

Актуальність. Актуальність дослідження специфіки соціального законодавства Естонії полягає у тому, що Україна в своїх євроінтеграційних цілях повинна користуватись будь-якими доступними методами для удосконалення національного законодавства. Вивчення досвіду іноземних держав та використання його найкращих зразків у даному контексті є чи не найефективнішим шляхом. Україна є соціальною та правовою державою, тому дослідження специфіки соціального законодавства Естонії дозволить здійснити співвідношення соціального законодавства даної країни та соціального законодавства України, виділити шляхи удосконалення соціального законодавства України та надати науково обгрунтовані пропозиції щодо використання позитивного досвіду Естонії в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні сфери, у яких Естонія досягла найбільших успіхів, традиційно широко представлені у вітчизняних наукових розробках. Наприклад, чимало вітчизняних науковців досліджували питання досвіду Естонії у наданні електронних послуг населенню, питаннях освіти та боротьби з корупцією тощо. Втім, праць, присвячених особливостям естонського законодавства, і, зокрема, соціального законодавства, сьогодні існує небагато. Дане питання здебільшого розглядається як складник більш масштабної наукової проблеми, а саме, аналізу досвіду законо-

творчої діяльності країн Прибалтики. Відзначимо праці таких авторів, як Д.В. Аракелян, С.М. Волошиш, Ю.П. Гаряча, Ю.О. Грищенко, В.М. Завадський, В.Н. Новіков, М.А. Плаксіє, А.Р. Светлова, С.А. Скриль, О.В. Тищенко тощо. Разом із тим роботи зазначених авторів присвячувались переважно загальним питанням, пов'язаним зі станом законодавства країн Прибалтики. Проте питання позитивного досвіду законотворчої діяльності Естонії сьогодні майже не розглядається у вітчизняних наукових джерелах, а досвід її соціального законодавства є новим питанням для правової доктрини України. Отже, встановлення специфіки соціального законодавства Естонії є актуальним напрямом дослідження у контексті пошуку шляхів вдосконалення соціального законодавства України.

Мета дослідження – проаналізувати соціальне законодавство Естонії, визначити його подібні риси та відмінності порівняно із соціальним законодавством України; сформулювати пропозиції щодо удосконалення соціального законодавства України на основі досвіду Естонії в разі виявлення таких напрямів.

Виклад матеріалу дослідження. У червні 1995 року Європейським Союзом було підписано так звані «Європейські угоди» (або угоди про асоціацію) із Латвією, Литвою та Естонією [4; 5; 6], які набули чинності в 1998 році, і до кінця року всі три країни подали заявки про вступ до Європейського Союзу [7, с. 195]. Але при цьому варто відзначити, що співпраця країн Прибалтики із Європейським Союзом була значно тіснішою, аніж із Україною, що в результаті і позначилось на строках вступу держав до даної організації, адже по суті через 6 років кожна із них стала членом Європейського Союзу, а Україна все ще декларує це як ціль. В Угоді між Європейськими Співтовариствами та Естонією було встановлено низку напрямів співробітництва, одним із яких є адаптація естонського законодавства до *acquis communautaire*. В результаті станом на 2004 рік Естонією було виконано всі умови для вступу до Європейського Союзу.

Дещо раніше була підписана Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [8]. Зокрема, Угода передбачала наступне:

1) у статті 1 зазначалось, що однією із цілей встановлення партнерства між Співтовариством і його державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку, є створення основ взаємовигідного соціального співробітництва (на наше переконання, взаємовигідне соціальне співробітництво між державами не можливе в умовах, коли їх національні законодавства суттєво відрізняються);

2) у статті 25 було визначено умови координації соціального забезпечення, яке передбачало, що сторонами укладено узгодження прийняти положення, необхідні для координації систем соціального забезпечення робітників в Україні та європейських державах (координацією є погодження до звернення відповідності, встановлення взаємозв'язку, контакту з діяльністю людей між діями, поняттями тощо

[9, с. 572], а тому, дану норму можна тлумачити як свідчення важливості адаптації соціального законодавства України до соціальних законодавств європейських держав);

3) у частині 1 статті 51 Угоди було вперше актуалізовано проблему зближення того, що існує, та майбутнього законодавства України із законодавством Співтовариства шляхом встановлення приблизної адекватності законів у 16 пріоритетних для зміцнення економічних зав'язків сферах, деякі із яких мають відношення і до соціальної;

4) у статті 71 Угоди було врегульовано питання співробітництва в соціальній галузі, що передбачалось доволі масштабним і поширювалось на сфери освіти, підготовки, сприяння у розробці заходів, досліджень, технічної допомоги, співпраці тощо, а отже, це свідчить про закладення основ співробітництва України та державами-членами Європейського Союзу із питань соціального законодавства.

Не зважаючи на те, що мета вступу до Європейського Союзу декларувалась нашою державою не один рік, проте до своєї цілі вона наблизилась лише із підписанням Угоди про асоціацію у 2014 році [10]. Окрім того, остаточне підтвердження на конституційному рівні правової визначеності курсу України на членство в ЄС відбулось 07 лютого 2019 року шляхом внесення змін до Конституції України, що передбачає мобілізацію українського суспільства і української влади та сприяння реформам, спрямованим на досягнення критеріїв повноправного членства в ЄС [1]. Водночас важливо зазначити, що ще із середини 90-х років минулого століття перед Україною стоїть завдання зближення національного соціального законодавства до соціальних законодавств європейських держав. Враховуючи, що Естонія сьогодні є членом Європейського Союзу, соціальне законодавство України також має бути наближеним до соціального законодавства даної держави.

05 жовтня 2010 року було підписано Угоду між Україною та Естонською Республікою у сфері соціального забезпечення [11]. У статті 2 встановлено, що дана Угода застосовується до наступного законодавства: 1) в Україні – до законодавства, яке регулює загальнообов'язкове державне пенсійне страхування; загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання; загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття; державну допомогу сім'ям з дітьми в частині, що стосується народження дитини і догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; допомогу на поховання; 2) в Естонській Республіці – до законодавства, яке регулює державне пенсійне страхування; відшкодування шкоди у випадку трудової травми або професійного захворювання; допомогу і відшкодування по безробіттю; батьківське відшкодування, державну сімейну допомогу; допомогу на поховання [11]. Із зазначеного положення можемо зробити висновок, що сфера застосування однакових положень соціального законодавства є ідентичною. Тобто відповідні сфери врегульову-

ються і в Україні, і в Естонії аналогічними нормативно-правовими актами.

У цій же статті встановлено, що під час підписання цієї Угоди сторони надали одна одній переліки актів законодавства, що застосовуються, та не пізніше 1 червня кожного року інформують один одного щодо усіх змін і доповнень до зазначеного законодавства. Причому надалі дана Угода застосовується і до новоприйнятого законодавства, а також щодо нової категорії отримувачів допомоги, пенсії, відшкодування або нового виду допомоги [11]. Усе вищезазначене свідчить про те, що Україна має бути зацікавленою в адаптації національних соціальних законодавств нашої держави та Естонії для уникнення ситуацій, за яких громадяни Естонії матимуть ширший обсяг прав в Україні, аніж громадяни України в Естонії. Тобто укладення таких угод передбачає, що відмінності у національних законодавствах є незначними або ж усуваються шляхом адаптації законодавств одне до одного.

Про те, що відмінності є незначними, свідчить той факт, що орієнтовні переліки законодавств, узгоджені обома державами, є ідентичними. Так, в Україні до актів соціального законодавства варто віднести Конституцію України [1], Закони України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV [12], «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 № 1057-IV [13], «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 № 2811-XII [14], «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» від 16.11.2000 № 2109-III [15], «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01.06.2000 № 1768-III [16], «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю» від 18.05.2004 № 1727-IV [17], «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.1991 № 875-XII [18], «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» від 16.12.1993 № 3721-XII [19], «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 № 1788-XII [20], «Про статус ветеранів війни, гарантії, їх соціального захисту» від 22.10.1993 № 3551-XII [21] тощо.

Соціальне законодавство Естонії по суті розподіляється на два блоки:

1) Законодавство про пенсійне забезпечення: Закон про накопичувальну пенсію (Kogumispensionide seadus) [22], Закон про державне пенсійне страхування (Riikliku pensionikindlustuse seadus) [23], Закон про пенсії по старості на пільгових умовах (Soodustingimustel vanaduspensionide seadus) [24], Закон про пенсії за вислугу років (Väljateenitud aastate pensionide seadus) [25];

2) Законодавство про соціальні допомоги та послуги: Закон про допомогу на проживання (Elatisabi seadus) [26], Закон про допомогу постраждалим (Ohvriabi seadus) [27], Закон про осіб, репресованих окупаційними режимами (Okupatsioonirežiimide poolt represseritud isiku seadus) [28], Закон про со-

ціальну допомогу особам із інвалідністю (Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus) [29], Закон про державну допомогу сім'ям (Riiklike peretoetuste seadus) [30], Закон про державну допомогу на поховання (Riikliku matusetootuse seadus) [31], Закон про соціальне забезпечення (Sotsiaalhoolekande seadus) [32], Закон про послуги і допомогу працюючим особам (Tööturuteenuste ja-toetuste seadus) [33], Закон про страхування безробіття (Töötuskindlustuse seadus) [34], Закон про компенсації за батьківство (Vanemahüvitise seadus) [35].

Досліджуючи соціальне законодавство Естонії, ми можемо зробити наступні висновки. По-перше, низку соціальних нормативно-правових актів схожого змісту прийнято і в Україні, і в Естонії. По-друге, естонське законодавство, як і українське, характеризується прийняттям величезної кількості нормативно-правових актів, причому звернемо увагу на те, що в Естонії їх кількість є навіть більшою. Зазначимо, що серед естонських законів відсутні такі, які врегульовують сфери, не врегульовані в Україні. Тобто у даному контексті доходимо висновку, що в соціальному законодавстві Естонської Республіки відсутні нормативно-правові акти, які було б варто прийняти у вітчизняному законодавстві. Водночас прийняття деяких спеціальних нормативно-правових актів вважаємо недоцільним. Наприклад, аналогів Закону Естонії про накопичувальну пенсію (Kogumispensionide seadus) [22] в Україні не прийнято. Проте прийняття такого нормативно-правового акту вважаємо необов'язковим, адже величезна кількість нормативно-правових актів вважається однією із проблем чинного законодавства України. Питання накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування врегульовується нормами Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 р. [12], і прийняття окремого нормативно-правового акту для врегулювання кожного рівня пенсійної системи не є пріоритетним у контексті удосконалення вітчизняного законодавства.

Проте існують деякі особливості естонського соціального законодавства, на які варто звернути увагу. Так, у статті 14 Закону Естонії про накопичувальну пенсію (Kogumispensionide seadus) [22] встановлено, що для участі у накопичувальній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування особа подає заявку на вибір пенсійного фонду. Звернемо увагу на те, що в Україні відсутня можливість вибору накопичувального фонду. Згідно з нормами Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV [12] Накопичувальний фонд в Україні один, проте у статті 2 даного нормативно-правового акту визначено, що накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних фондах. Незважаючи на відсутність статті, яка безпосередньо передбачає можливість вибору накопичувального фонду, це прямо

слідуює із інших норм даного нормативно-правового акту, згідно з якими у особи є вибір щодо обрання Накопичувального фонду чи недержавних пенсійних фондів, а також страхової організації, що здійснює виплати довічних пенсій.

Аналізуючи норми Закону Естонії про державне пенсійне страхування (*Riikliku pensionikindlustuse seadus*) [23], звернемо увагу на те, що пенсійний вік у даній державі встановлено на рівні 65 років. При цьому пенсійний вік є спільним і для чоловіків і для жінок. Для порівняння, у статті 12 Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 № 1788-XII [20] визначено, що право на пенсію за віком в Україні мають чоловіки після досягнення 60 років і за умови стажу роботи не менше 25 років та жінки після досягнення 55 років і за умови стажу роботи не менше 20 років. У даному контексті варто зазначити, що норми українського законодавства є більш доцільними для вітчизняних реалій. Наприклад, із 100 тис. осіб віком 20–64 роки у 2013 році не доживали до 65 років 39,7% чоловіків в Україні [36, с. 57]. Ці дані свідчать про те, що навіть за нинішнього пенсійного віку дуже значна частина громадян не доживає до його настання. Водночас встановлення вищого пенсійного віку ще суттєвіше знизить число таких громадян. Отже, зробимо висновок про те, що застосування такого досвіду естонської республіки також є недоцільним.

Аналізуючи Закон Естонії про пенсії за вислугу років (*Väljateenitud aastate pensionide seadus*) [25], звернемо увагу на те, що перелік професій, які мають право на отримання пенсії за вислугу років в Естонії, відрізняється від відповідного переліку в Україні. Наприклад, у статті 2 естонського закону, у порівнянні із відповідними положеннями статті 52 Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 № 1788-XII [20], передбачено, що право на таку пенсію мають працівники текстильної промисловості, медичні працівники, інфіковані вірусом імунодефіциту, а також водії громадського транспорту міських регулярних послуг із перевезення. Зробимо висновок про те, що подібні переліки у будь-якому разі є спірними. Не можна однозначно стверджувати про те, що у нормах естонського чи українського закону дане питання врегульовано більш досконало, адже у сучасних умовах існує низка професій, пов'язаних із постійною небезпекою життя та здоров'ю працюючих. Тому визначення такого переліку передусім базується на поширеності тих чи інших трудових правовідносин у державі, тобто є індивідуальним для кожної країни. Отже, зробимо висновок про те, що призначення пенсії за вислугу років є індивідуальним вибором кожної держави, тож застосування вищенаведеного досвіду Естонської Республіки у вітчизняному законодавстві є необов'язковим.

Звернемо увагу на існування в естонському законодавстві Закону про допомогу постраждалим (*Ohvriabi seadus*) [27] та відзначимо, що такий нормативно-правовий акт у вітчизняному законодавстві відсутній. Так, Закон про допомогу постраждалим

прийнято із метою організації надання соціальних послуг із підтримки жертв тероризму, жертв торгівлі людьми та неповнолітніх жертв сексуального насилля. Даним нормативно-правовим актом передбачено компенсацію витрат на надання психологічної допомоги таким особам, а також державну компенсацію жертвам насильства. До послуг, які надаються державою, належать: 1) консультування потерпілого; 2) надання допомоги потерпілому у спілкуванні з державними та місцевими органами влади та юридичними особами; 3) забезпечення безпечного місця проживання; 4) послуги громадського харчування; 5) забезпечення доступності необхідних медичних послуг; 6) надання необхідної матеріальної допомоги; 7) надання необхідної психологічної допомоги; 8) надання необхідних перекладацьких послуг для надання послуг, що надаються в рамках послуг з підтримки жертв; 9) надання інших послуг, необхідних для фізичного та психосоціального одужання потерпілого. Щоправда, більшість державних заходів спрямовані не просто на надання фінансової допомоги, а на сприяння одужанню особи від завданих фізичних та психологічних травм.

Подібна допомога в Україні не врегульовується на державному рівні. Водночас на сьогодні Україна страждає від захоплення окремих територій держави терористичними організаціями. Як зазначається у науковій літературі, за результатами дослідження, профінансованого ЄС, Україна опинилася на 87-му місці у світовому рейтингу по боротьбі з торгівлею людьми. Індекс країн розраховували спільно експерти з економіки, політологів й криміналісти з Університету Геттінгена, Університету Гейдельберга й Лондонської школи економіки. Усього було проаналізовано дані з 182 країн світу. Як зазначається у доповіді, Україна не є тільки державою-жертвою, на території України примушують до безоплатної праці й віддають у сексуальне рабство жителів і жительок Демократичної Республіки Конго, Молдови, Узбекистану, Чехії, Пакистану, у тому числі й дітей [37, с. 55]. Щодо сексуального насилля статистичні дані свідчать про те, що близько 26,8% жінок у віці 40–49 років пережили фізичне насильство з часу, коли їм виповнилося 15 років [38, с. 19]. Усе вищезазначене свідчить про те, що такі проблеми, як тероризм, торгівля людьми та сексуальне насильство, характерні для Естонської Республіки, є характерними і для України. Разом із тим в Естонії на законодавчому рівні визначено обов'язок держави допомагати постраждалим від такого порушення прав категоріям громадян. Враховуючи, що для України характерні такі ж самі проблеми, державна допомога постраждалим є складником концепції соціальної, правової держави та потребує врегулювання на нормативному рівні зі сторони вітчизняного законодавця.

Висновки. Отже, порівняльно-правовий аналіз соціального законодавства України та Естонської Республіки дає можливість зробити узагальнення, що соціальне законодавство нашої країни сьогодні є цілком адаптованим до соціального законодавства

європейських держав. Угода між Україною та Естонською Республікою у сфері соціального забезпечення [11] на практиці може реалізовуватись безпроблемно, враховуючи, що соціальні законодавства обох держав є близькими як у контексті прийнятих нормативно-правових актів, так і у питаннях змісту.

Варто констатувати, що українське соціальне законодавство є більш досконалим за естонське у наступних аспектах: 1) менша кількість прийнятих нормативно-правових актів, які, втім, врегульовують фактично те саме коло питань; 2) нижчий пенсійний вік, що дозволяє більшій кількості громадян дожити до моменту виходу на пенсію.

Свою чергою у естонському законодавстві встановлена більша кількість соціальних ризиків та суб'єктів, які мають право на отримання допомоги від держави. В даному контексті позитивним для вітчизняного законодавця є наявність у естонському соціальному законодавстві окремих нормативно-правових актів, таких як Закон Естонської Республіки про допомогу постраждалим (Ohvriabi seadus) [27], та прийняття аналогічних нормативно-правових актів у вітчизняному законодавстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР/ *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996 р. № 30. Ст. 141.
2. Малюга Л.Ю. Європейські соціальні стандарти: сучасний стан та шляхи імплементації у соціальне законодавство України. *The Journal of Eastern European Law. Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 48. С. 70–76.
3. Малюга Л.Ю. Специфіка адаптації соціального законодавства України до законодавства ЄС: концептуально-правові основи. *The Journal of Eastern European Law. Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 57. С. 83–90.
4. Europe Agreement establishing an Association between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Latvia, of the other part. *Official Journal of the European Communities* L 26, 2.2.1998, p. 3–255.
5. Europe Agreement establishing an Association between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Lithuania, of the other part. *Official Journal of the European Communities* L. – 1998. – Vol. 41, № 51. – P. 3-242.
6. Europe Agreement establishing an association between the European Communities and their Member States, of the one part, and the Republic of Estonia, of the other part. *Official Journal of the European Communities* L 68, 9.3.1998, p. 3–198.
7. Гаряча Ю.П. Адаптація законодавства країн Балтії до надбання спільноти (acquis communautaire): досвід для України. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. 2012. Вип. 2. С. 193–200.
8. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Міжнародний документ від 14.06.1994. *Офіційний вісник України* від 29.06.2006. № 24. стор. 203. стаття 1794. Код акта 36581/2006.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови. [гол. ред. В.Т. Бусел, редактори-лексикографі: В.Т. Бусел, М.Д. Василюк-Дерибас, О.В. Дмитрієв, Г.В. Латник, Г.В. Степенко]. К. : Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014. *Офіційний вісник України* від 26.09.2014. 2014 р. № 75. том 1. стор. 83. Ст. 2125.
11. Угода між Україною та Естонською Республікою у сфері соціального забезпечення: Міжнародний документ від 05.10.2010. *Офіційний вісник України* від 07.05.2012. 2012 р. № 33. № 91. 2011. Ст. 3289. Стор. 142. Стаття 1248. Код акта 61371/2012.
12. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. *Відомості Верховної Ради України* від 12.12.2003. 2003 р. № 49. Ст. 376.
13. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV. *Відомості Верховної Ради України* від 28.11.2003. 2003 р. № 47. Ст. 372.
14. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992 № 2811-XII. *Відомості Верховної Ради України* від 02.02.1993. 1993 р. № 5. Ст. 21.
15. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю: Закон України від 16.11.2000 № 2109-III. *Відомості Верховної Ради України* від 05.01.2001. 2001 р. № 1. Ст. 2.
16. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 № 1768-III. *Відомості Верховної Ради України* від 01.09.2000. 2000 р. № 35. Ст. 290.
17. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України від 18.05.2004 № 1727-IV. *Відомості Верховної Ради України* від 20.08.2004. 2004 р. № 33-34. с. 1354. ст.404.11
18. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 № 875-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР* від 21.05.1991. 1991 р. № 21. Ст. 252.
19. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993 № 3721-XII. *Відомості Верховної Ради України* від 25.01.1994. 1994 р. № 4. Ст. 18.
20. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 № 1788-XII. *Відомості Верховної Ради України* від 21.01.1992. 1992 р. № 3. ст. 10.
21. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. *Відомості Верховної Ради України* від 09.11.1993. 1993 р. № 45. ст. 425.
22. Kogumispensionide seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13184799?leiaKehtiv> (дата звернення: 28.02.19).
23. Riikliku pensionikindlustuse seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13309024?leiaKehtiv> (дата звернення: 28.02.19).
24. Soodustingimustel vanaduspensionide seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13309038?leiaKehtiv> (дата звернення: 28.02.19).
25. Väljateenitud aastate pensionide seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13309392?leiaKehtiv> (дата звернення: 01.03.19).1
26. Elatisabi seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13065160?leiaKehtiv> (дата звернення: 01.03.19).
27. Ohvriabi seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13227600?leiaKehtiv> (дата звернення: 01.03.19).

28. Okupatsioonirežiimide poolt repressseeritud isiku seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13065197?leiaKehtiv> (дата звернення: 01.03.19).

29. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13234087?leiaKehtiv> (дата звернення: 02.03.19).

30. Riiklike peretoetuste seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13190867?leiaKehtiv> (дата звернення: 02.03.19).

31. Riikliku matusetootuse seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13199895?leiaKehtiv> (дата звернення: 02.03.19).

32. Sotsiaalhoolekande seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13309606?leiaKehtiv> (дата звернення: 02.03.19).

33. Tööturuteenuste ja -toetuste seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13309123?leiaKehtiv> (дата звернення: 03.03.19).

34. Töötuskindlustuse seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13309373?leiaKehtiv> (дата звернення: 03.03.19).

35. Vanemahüvitise seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13125592?leiaKehtiv> (дата звернення: 03.03.19).

36. Левчук Н. М. Здоров'я і тривалість життя в Україні у контексті формування передумов інноваційної зайнятості. *Демографія та соціальна економіка*. 2017. № 1. С. 54–65.

37. Процун М.А. Торгівля людьми як політологічна категорія. *Панорама політологічних студій*. 2012. Вип. 9. С. 54–61.

38. Дослідження поширеності насильства щодо дівчат та жінок. URL: <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/GBV%20prevalence%20survey%20%20UA.pdf>. (дата звернення: 04.03.19).

Малюга Л.Ю. ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЕСТОНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

У статті автором досліджується правове регулювання соціального законодавства Естонської Республіки. Здійснено порівняльно-правовий аналіз соціального законодавства України та Естонської Республіки. Виявлено, що соціальні законодавства обох держав є схожими, що дозволяє зробити висновок про те, що соціальне законодавство нашої країни сьогодні є цілком адаптованим до соціального законодавства європейських держав. Встановлено, що українське соціальне законодавство є більш досконалим за естонське у контексті меншої кількості прийнятих нормативно-правових актів, а також нижчого пенсійного віку. Визначено, що у естонському законодавстві встановлена більша кількість соціальних ризиків та суб'єктів, які мають право на отримання допомоги від держави.

Ключові слова: соціальне законодавство, *acquis communautaire*, соціальне законодавство країн Прибалтики, законодавство Естонії, соціальне законодавство Естонії, євроінтеграція, використання позитивного досвіду, удосконалення соціального законодавства України.

Малюга Л.Ю. СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ СОЦИАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ И ЭСТОНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

В статье автором исследуется правовое регулирование социального законодательства Эстонской Республики. Осуществлен сравнительно-правовой анализ социального законодательства Украины и Эстонской Республики. Выявлено, что социальные законодательства обоих государств похожи, что позволяет сделать вывод о том, что социальное законодательство нашей страны сегодня является вполне адаптированным к социальному законодательству европейских государств. Установлено, что украинское социальное законодательство более совершенное чем эстонское в контексте меньшего количества принятых нормативно-правовых актов, а также низкого пенсионного возраста. Определено, что в эстонском законодательстве установлено большее количество социальных рисков и субъектов, имеющих право на получение помощи от государства.

Ключевые слова: социальное законодательство, *acquis communautaire*, законодательство стран Прибалтики, социальное законодательство стран Прибалтики, законодательство Эстонии, социальное законодательство Эстонии, положительный опыт, евроинтеграция, использование положительного опыта, совершенствование социального законодательства Украины.

Maliuha L.Ju. THE COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF SOCIAL LEGISLATION OF UKRAINE AND THE REPUBLIC OF ESTONIA

In the article the author has researched the legal regulation of the social legislation of the Republic of Estonia. The comparative legal analysis of social legislation of Ukraine and the Republic of Estonia is carried out. The actuality of the specificity of Estonian social legislation research is that Ukraine, in its European integration, have to use any available methods to improve its national legislation.

As it analyzed, the Estonian legislation is adapted to the *acquis communautaire*, and, therefore, any legislative experience of this state is beneficial for Ukraine, since essentially the development of national laws of both Ukraine and Estonia began at one time and on the basis of an identical legal and regulatory framework. It is important to note that since the mid-1990s, Ukraine faced the challenge of convergence of national social legislation with the social legislation of European states. Taking into account that Estonia is today a member of the European Union, the social legislation of Ukraine should also be in line with the social legislation of this state. It is revealed that the social laws of both countries are similar, which allows us to conclude that the social legislation of our country is now fully adapted to the social legislation of European states. By researching the social legislation of Estonia, it is concluded that Estonian legislation, like the Ukrainian one, is characterized by the adoption of a huge number of

legal acts, and in Estonia, their number is even greater. It should be noted that among the Estonian laws there are no such rules that regulate the spheres that are not regulated in Ukraine. That is, in this context, the author has come to the conclusion that in the social legislation of the Republic of Estonia, there are no legal acts that would have to be adopted in domestic law. The agreement between Ukraine and the Republic of Estonia in the field of social security in practice can be implemented without any problems, given that the social laws of both countries are close in the context of the adopted normative legal acts. It is established that Ukrainian social legislation is more perfect in Estonian in the context of a smaller number of adopted normative legal acts, as well as lower retirement age. It has been determined that the Estonian legislation has established a greater number of social risks and subjects eligible for assistance from the state. Also, Estonian social legislation is characterized by the presence of normative legal acts that it would be advisable to adopt in Ukraine.

Key words: social legislation, *acquis communautaire*, legislation of the Baltic countries, social legislation of the Baltic countries, legislation of Estonia, social legislation of Estonia, positive experience, European integration, use of positive experience, improvement of social legislation of Ukraine.